

Værd at opleve

- 1 Det første Hald** - Gammel Hald er et stort borg-anlæg fra slutningen af 1200-tallet. Det blev aldrig bygget færdigt. Formentlig er der tale om en kongeborg.
- 2 Valdemars Skanse** fra midten af 1300-tallet blev bygget af Valdemar Atterdag under belejringen af Niels Bugges Hald. Her var bl.a. en blide, som kunne slynge store sten mod den nærliggende borg.
- 3 Det andet og tredje Hald** - Niels Bugges og Jørgen Friis' Hald blev bl.a. brugt som forsvar mod Valdemar Atterdag, som Niels Bugge gjorde oprør imod. Viborgs sidste katolske biskop, Jørgen Friis, byggede en moderne, kanonbevæbnet borg på samme sted omkring 1528 som værn mod lutheranerne.
- 4 Det fjerde Hald** - Gregers Daas Hald anlagdes i 1703 af officeren Gregers Daa Hald. Til hovedbygningen hørte en imponerende have i fransk stil. Tilbage står de såkaldte orangerier eller væksthuse.
- 5 Det femte Hald** - Hald Hovedgård er det nuværende Hald, en majestætisk murstensbygning, som blev opført af landsdommer Frederik Schinkel omkring 1787. I laden findes en udstilling om områdets historie.
- 6 Niels Bugges Hugtænder** er landets største samling af vildtbanesten, som blev brugt til at markere kongelige jagtdistrikter, der kaldtes vildtbaner.
- 7 Troldeslugten** har sit navn efter de krogede egetræer, der er op til 300 år gamle. I slugten findes kilderne, der forsyner dammen ved Niels Bugges Kro med vand.
- 8 Dollerup Bakker** tilbyder en storslået udsigt fra 63 meters højde. Herfra ses hele den sydlige og østlige del af Hald Sø og de dramatiske terrænforhold i området med stejle skrænter og slugter fra istiden.
- 9 Hald Sø** er Danmarks tredjedybeste sø. Siden 1980'erne er der arbejdet aktivt med at skabe klart vand.
- 10 Dollerup Bæk** er vigtig for bestanden af søørreden, idet de gyder i gruset i bækken. Du kan være heldig at se ørredyngel i det klare vand mellem planter og sten.
- 11 Bisballe Bakker** rejser sig over Dollerup Bæk med sine stejle skrænter. Følg den gule vandrute til toppen og oplev en enestående udsigt.

Velkommen til Hald Sø og Hovedgård

Hald Sø området ligger ca. 7 km sydvest for Viborg. Her kan du gå ture i landskabet på kanten af israndslinien, der skiller det flade Vestjylland fra det kuperede Østjylland. Du kan opleve kulturhistorie, natur og landskabsdannelse i smukke omgivelser. Dele af Hald Sø området blev fredet i 1942, men områdets sammenhængende fredning blev gennemført i 2002.

Areal: Hald Sø er 3,3 km² og 31 m dyb.

Naturen: Eg, bøg og nåleskov.

Dyreliv: Rådyr, ræv, grævling, hare, egern, dåvildt, kronvildt og skarv.

Fra Viborg station går der bus til Hald Hovedgård. Se mere på rejseplanen.dk.

Der er afmærkede vandruter og den lange Hærvejs-vandrerute går i gennem området fra nord til syd.

Din hund er velkommen og skal føres i snor. I Inderø Skov er der hundeskov, hvor hunden må løbe frit, forudsat at den er under fuldt herredømme.

Terrænet er kuperet, og flere steder egner det sig ikke for gangbesværede. Kørestolsbrugere kan f.eks. benytte stien og parkering ved Non Mølle i søens nordlige ende.

Der er ca. 50 km ridestier i området. Du kan kende ridestierne på de røde pæle med ridestisymboler.

Der må sejles og fiskes på søen, men kun fra nummerede både med bådplads. Se nst.dk for tilladelse til al kortvarig sejlads med kano, kajak, SUP-board o.lign.

Der er multitoiletter ved Naturskolens lejrplads og ved badepladserne ved nord- og sydenden af Hald Sø. Der er handicapvenligt toilet i servicebygningen vest for Hald Hovedgård og ved Dollerup Ishus i sommerhalvåret.

Se hele den digitale naturguide på nst.dk/hald-soe - og find inspiration på udinaturen

Naturstyrelsen

www.naturstyrelsen.dk
Tlf. 72 54 30 00

● Hald Sø og Hovedgård

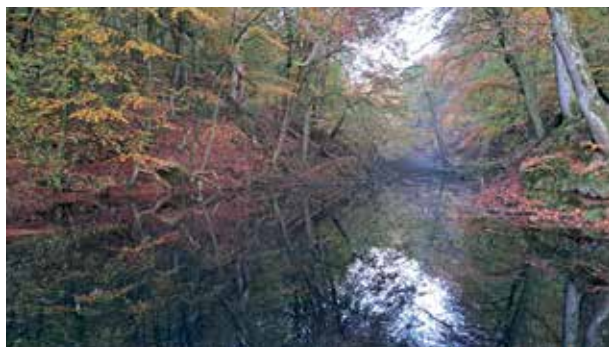

Naturstyrelsen

Hald Sø og Hovedgård

Hald - geologi, natur og historie

Geologi

Hald Sø området kaldes ofte "smørklatten i Danmarks istids-geologi", simpelthen fordi næsten alle elementer i landskabets dannelse under sidste istid er samlet her.

Hald Sø ligger i to tunneldale, hvoraf den sydligste ved Skelhøje mandede ud i den største af de gletsjerporte, hvorfra smeltevand, sand, grus og sten i slutningen af seneste istid strømmede ud og dannede hedesletterne i Vestjylland.

Allerede før sidste istid var her en dyb dal. Søens imponerende dybde på ca. 31 meter (Danmarks tredjedybeste sø) skyldes formentlig, at der under smeltvandsstrømmene har ligget en stor klump "dødis" i bunden af den gamle dal.

Området rummer også moræneflader, erosionsdale og gamle søbredder langt oppe på bakkesiderne.

Skovene og hederne omkring Hald Sø

Indtil omkring år 1700 var store dele af Hald-området dækket af skove. Befolkningen havde hårdt brug for brændsel, så der blev drevet rovdrift på skovene, samtidig med at græssende dyr åd de nye planter. Allerede omkring år 1800 var de fleste af skovene forsvundet, og hedelyngen indvandrede på den udpinte jord.

Hald Skov forsvandt og blev til Stanghede, og Uderør Skov blev til Dollerup Bakker. Hald Ege og Inderør Skov overlevede, fordi kun herremanden på Hald Hovedgård havde rettigheder her. Hald Ege blev drevet som stævnings-skov og græsnings-skov for herregårdens heste.

Skoven på Inderøen var indtil 1805 stedet, hvor Halds svin gik på olden (frø af eg og bøg). Svin æder agern frem for bøg. Derfor er Inderør Skov den dag i dag overvejende en bøgeskov.

Hederne og overdrevene, hvor Stanghede, Dollerup Bakker og Bisalle Bakker er de største, bliver plejet og dyr bidrager til naturplejen for at bevare områderne som lysåben natur.

Store dele af skovene blev lagt urørt uden træproduktion allerede i 1992. Yderligere skovarealer bliver lagt urørt i de kommende år, ligesom der kommer dyr i naturplejen i dele af skovene. Alt sammen for at øge variationen og mængden af levesteder for dyr, planter og svampe og derigennem øge biodiversiteten.

Hærvejen

Hærvejen eller Oksevejen er navnet på den vigtigste færdselsåre på den midtjyske højderyg, som strækker sig fra Slesvig op gennem Jylland til Hald Sø. Den har siden oldtiden været en af de vigtigste færdselsåre i Jylland og der har gået flere okser og stude end hære på vejen, da mange stude er blevet drevet ned til det store marked i det nordtyske område. For mennesker har det siden oldtiden været meget praktisk at transportere sig ad denne højderyg, da de derved undgik at krydse vandløb.

Der findes flere steder rester af de gamle vejssystemer i form af hulveje.

800 års historie inden for gåafstand

Hald har en helt særlig historie. Ikke blot har her ligget borge og herregårde uafbrudt gennem 800 år inden for det samme lille område, men hovedparten af ejerne og lensmændene på stedet har spillet større eller mindre roller i Danmarkshistorien.

Modsat de fleste andre herregårde er Hald ikke placeret her, fordi landbrugsjorden er god, men på grund af den strategiske placering tæt på Hærvejen og på Viborg, Jyllands gamle hovedstad.

Områdets historie og dens sammenhæng med landskabet formidles gennem projektet "De fem Halder", der gennemføres i årene 2015-25. Læs mere om projektet på nst.dk.

Signaturforklaring

	Offentlig vej
	Skovvej, motorkørsel tilladt
	Skovvej
	Hulvej
	Stier
	Dige
	Løvskov
	Nåleskov
	Overdrev
	Eng
	Dyrket mark
	Mose
	Hede
	Badeplads
	Bålplads
	Udsigtspunkt
	Primitiv overnatningsplads
	Fiskeri tilladt
	Madpakkehus
	Shelter på primitiv overnatningsplads
	Hundeskov
	Skovlegeplads
	Gravhøj
	Handicapsti
	Hærvejsvandrerruten
	Gletsjerruten
	Afmærkede vandrerruter
	
	
	

